

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.008.03.2016
P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/099 - Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Tadeusz Lewandowski, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LBY/12/2016 z dnia 11 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 4 w Inowrocławiu, dalej „Szkoła”
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mirosław Jardanowski, Dyrektor Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia jako nie w pełni skuteczną działalność Szkoły w zakresie zorganizowania uczniom pracy z zachowaniem zasad higieny umysłowej oraz zapewnienia im bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w Szkole².

Organizacja zajęć dydaktyczno-wychowawczych w Szkole nie uwzględniała w pełni zasad higieny umysłowej. Plany zajęć w poszczególnych oddziałach uwzględniały potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w kolejnych dniach tygodnia, jednak w większości zbadanych oddziałów klas stwierdzono nierównomierność czasu rozpoczynania zajęć. Część zajęć z przedmiotów, na których dominuje praca statyczna, wymagająca długotrwałej koncentracji uczniów odbywała się po piątej godzinie lekcyjnej, a ponadto zajęcia te były łączone w bloki, co naruszało zasady higieny umysłowej.

Szkoła zapewniała uczniom możliwość korzystania ze świetlicy, biblioteki, zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych, których stan techniczny i zasady korzystania zapewniały bezpieczeństwo. Prawdłowo zorganizowała opiekę przedlekarską, nauczyciele byli przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy, apteczki wyposażono w sposób prawidłowy. Przeprowadzona została kontrola zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki³. Teren Szkoły był ogrodzony i zabezpieczony, także przed bezpośrednim wyjściem na ulicę. Stan boiska szkolnego i drogi prowadzącej do Szkoły z uwagi na miejscowe nierówności może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów i wymaga podjęcia działań naprawczych.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Kontrolą objęto rok szkolny 2015/2016 do czasu zakończenia kontroli, tj. do dnia 1 czerwca 2016 r.

³ Tj. kontrolę wymaganą przez § 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69, ze zm.), dalej: „rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny”

Jako nieskuteczne NIK ocenia działania Szkoły w zakresie zabezpieczenia komputerów, na których uczniowie mają możliwość korzystania z Internetu, przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju. Wskazuje się również, że dla pięciu klas o zwiększonej liczbie uczniów nie zatrudniono asystentów wspierających nauczyciela.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu
faktycznego

1.1. Według stanu na 30 września 2015 r. w Szkole uczyło się łącznie 1042 uczniów w 42 oddziałach. Skrajne liczby uczniów w oddziałach wynosiły: na poziomie pierwszym 18 i 26, drugim 21 i 26, trzecim 24 i 28, czwartym 24 i 29, piątym 21 i 28 oraz szóstym 23 i 28. W klasach pierwszych 1a, 1c, 1e i 1k uczyło się 26 uczniów. Na zwiększenie liczby uczniów w klasie zgodę wyrazili rodzice.

(dowód: akta kontroli str. 3-7, 33-36)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w przypadku jedynej klasy drugiej, w której uczyło się 26 uczniów niezasadnym było przeniesienie jednego ucznia do klasy równoległej, co wynikało z uwzględnienia prośb rodziców o nierozdzielanie grup przyjaciół. Odnosząc się do wymogu uzyskania zgody organu prowadzącego Szkołę na zwiększenie liczby uczniów w oddziałach klas pierwszych wyjaśnił, że po zakończeniu rekrutacji i utworzeniu klas pierwszych organ prowadzący zatwierdził 27 maja 2015 r. arkusz organizacji Szkoły na rok szkolny 2015/2016. Spotkania wychowawców z rodzicami nowoutworzonych klas odbywały się w czerwcu 2015 r., gdzie wyrazili oni zgodę na zwiększenie liczebności oddziałów do 26 uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 37-39, 182-183)

1.2. Badanie planów zajęć dydaktyczno-wychowawczych przeprowadzone dla 24 oddziałów w Szkole (55,8% oddziałów, po cztery z każdego poziomu nauczania) wykazało, że:

- zajęcia w poszczególnych dniach tygodnia uwzględniały podobną liczbę godzin lekcyjnych;
- w 60,83% zajęcia we wszystkich badanych klasach zaczynały się od pierwszej (08:00), a 9,17% zajęć zaczynało się od drugiej (08:55) godziny lekcyjnej. Natomiast 30% zajęć rozpoczynało się od trzeciej, czwartej, piątej i od szóstej godziny lekcyjnej, odpowiednio: 8,33%, 10,83%, 10%, 0,84%;
- zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja, takie jak matematyka i przyroda były rozłożone równomiernie w tygodniu, odbywały się w pierwszych godzinach zajęć. Badanie planów w 24 oddziałach (na wszystkich poziomach) wykazało, że w trzech z nich⁴ (12%) łącznie 5 godzin matematyki w tygodniu na 14 zostało ulokowane po piątej godzinie zajęć⁵. Na dwanaście badanych oddziałów na poziomie czwartym, piątym i szóstym godziny matematyki i przyrody następowały po sobie jeden raz w tygodniu w sześciu oddziałach⁶ oraz dwa razy w tygodniu w czterech oddziałach⁷;
- przerwy w zajęciach zostały zaplanowane jednolicie dla wszystkich klas i trwały 10 minut po pierwszej, drugiej, trzeciej i szóstej lekcji. Po czwartej lekcji zaplanowano najdłuższą 20 minutową przerwę (od 11:30 do 11:50), po piątej 15

⁴ 4c, 6d i 6e.

⁵ po jednej godzinie w klasie 4c i 6d oraz trzech w klasie 6e.

⁶ 4a, 4b, 5b, 5f, 6c, 6e.

⁷ 4d, 5a, 5e, 6b.

minutową, najkrótszą 5 minutową po siódmej godzinie zajęć (od 14:30 do 14:35); Zajęcia wychowania fizycznego planowano najczęściej na koniec zajęć a w przypadkach planowania ich na początku lub w środku dnia wynosiły 10, 15 lub 20 minut (w jednym przypadku 5 minut).

(dowód: akta kontroli str. 8-32)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Plany zajęć edukacyjnych w roku szkolnym 2015/2016 ustalone zostały z naruszeniem zasad higieny pracy umysłowej:

- w 20 z 24 oddziałów wystąpiły różnice w godzinach rozpoczynania zajęć w poszczególnych dniach tygodnia (dwie godziny i więcej);

- w trzech na 24 analizowanych oddziałów zaplanowano zajęcia w których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja, po piątej godzinie lekcyjnej;

- w dziesięciu spośród 24 oddziałów oddziałach zaplanowano ww. zajęcia w ten sposób, że łączono je dwugodzinne bloki.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że Szkoła obejmuje nauczaniem 1029 uczniów, a praca dydaktyczna odbywa się w 29 salach lekcyjnych, co skutkuje koniecznością dwuzmianowości. Jednak na 75 planów jednodniowych dla klas IV-VI większość (47) zaczyna się o godzinie 8:00, 13 o 8:55, osiem o 9:50, a tylko siedem zaczyna zajęcia później. Jako przyczynę przypadków ulokowania lekcji matematyki po piątej godzinie lekcyjnej podał m.in. długotrwałą chorobę nauczycieli matematyki i języka angielskiego i przydzielenie tych lekcji nauczycielom już zatrudnionym w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 8-32, 37-38, 184)

W ocenie NIK ustalenie w planach lekcji po piątej godzinie lekcyjnej zajęć w których dominowała praca statyczna i zwiększona koncentracja, świadczy o niepełnej realizacji wytycznych w zakresie zasady ochrony zdrowia i higieny pracy umysłowej. Dyrektorzy szkół są zobowiązani zgodnie z przepisami prawa do zapewnienia uczniom warunków nauki m.in. poprzez ustalenie zgodnie z tymi zasadami, tygodniowego rozkładu zajęć określającego organizację zajęć edukacyjnych⁸. Według wytycznych inspekcji sanitarnej⁹ zajęcia wymagające zwiększonej koncentracji powinny być lokowane na drugiej i trzeciej godzinie lekcyjnej albowiem jest to najlepszy czas na przyswajanie przez dzieci wiadomości. Wraz z występującym zmęczeniem, obniżają się możliwości percepcyjne uczniów i dlatego zajęcia, na których dominuje konieczność trwania w bezruchu, praca statyczna, długotrwała koncentracja uwagi, nie powinny występować jedne po drugich lub pod koniec dnia nauki, ze względu na zmęczenie uczniów i gorsze przyswajanie informacji. NIK stoi także na stanowisku, iż biorąc pod uwagę rytm biologiczny dzieci i młodzieży, zasadne jest podejmowanie działań umożliwiających uczęszczanie uczniów do szkoły o stałych porach (na pierwszą lub drugą zmianę), co pozwoli na zachowanie rytmiczności podejmowanych zadań i jest najlepszą metodą do efektywnego wysiłku intelektualnego i fizycznego uczniów.

2. Szkoła nie zatrudniła na potrzeby klasy 1a, 1c, 1e, 1k i 2f asystenta nauczyciela, który wspiera nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze w oddziale o zwiększonej liczbie uczniów, stosownie do zapisów art. 61

⁸ § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm.).

⁹ Główny Inspektorat Sanitarny, Departament Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia „Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej”.

ust. 3d ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰ (dalej: ustawa o systemie oświaty).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że oddziały w których liczba uczniów przekraczała 25 były obejmowane przez wychowawczynie z dużym doświadczeniem pedagogicznym, co warunkowało prawidłową realizację podstaw programowych, jednocześnie zapewniając bezpieczeństwo uczniów w Szkole.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że obowiązek zatrudnienia asystenta nauczyciela w przypadku oddziałów o zwiększonej liczbie uczniów jest obowiązkiem ustawowym i nie powinny być stosowane w tym wypadku wyjątki.

(dowód: akta kontroli str. 200-201)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, na zaplanowanie najkrótszej przerwy między zajęciami w wymiarze pięciu minut, w tym również po zajęciach w-f. W ocenie NIK jest to zbyt krótki czas dla młodzieży na spokojne przejście z klasy do klasy, zachowanie higieny osobistej, w szczególności po zajęciach wychowania fizycznego, załatwienie potrzeb fizjologicznych, skonsumowanie posiłku czy też krótki odpoczynek. Zdaniem NIK, zasadne byłoby wprowadzenie przerw długości co najmniej 10 minut.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia działania Szkoły w zakresie zorganizowania pracy uczniów z zachowaniem zasad higieny umysłowej jako nie w pełni skuteczne. W większości zbadanych oddziałów stwierdzono nierównomierność w godzinach rozpoczynania zajęć w poszczególnych dniach tygodnia. Wystąpiły również przypadki łączenia przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji w „bloki” jak i lokowanie tych przedmiotów na ostatnich godzinach lekcyjnych.

Oceniając działalność Szkoły w zakresie organizacji pracy uczniów należy także wskazać, że wbrew obowiązkom ustawowym, w przypadku pięciu klas o zwiększonej liczbie uczniów nie zatrudniono asystentów wspierających nauczyciela.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu
faktycznego

2.1. Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania:

- a) z biblioteki szkolnej od poniedziałku do piątku w godzinach od 07:50 do 15:20 (w piątek do 14:00),
- b) ze świetlicy od poniedziałku do piątku w godzinach od 07:00 do 16:30 (w piątek do 16:00),
- c) z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych, tj. sali gimnastycznej, salki rekreacyjno-zastępczej oraz ogrodzonego zespołu boisk wielofunkcyjnych. Stan techniczny i zasady korzystania z tych urządzeń zapewniały uczniom bezpieczeństwo, m.in.:
 - równą nawierzchnię boisk (ze sztucznej trawy oraz poliuretanu),
 - trwałe umocowanie do podłoża bramek, koszy do gry i innych urządzeń,
 - w miejscach wyznaczonych do ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw umieszczono tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego, w tym zastrzeżenie, że korzystanie z nich

¹⁰ Dz. U. z 2015 r., poz. 2156, ze zm.

jest dopuszczalne wyłącznie w obecności i za zgodą nauczyciela prowadzącego zajęcia.

(dowód: akta kontroli str. 42-53, 142, 146)

2.2. W zakresie spełniania pozostałych wymogów bezpieczeństwa¹¹ stwierdzono, że:

- a) plan ewakuacji szkoły (14 tablic z planem dostosowanym do miejsca zamocowania¹²) jest umieszczony w widocznych miejscach, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp, drogi ewakuacyjne oznaczono trwale i wyraźnie¹³;
- b) schody na klatkach schodowych prowadzących na pierwsze i drugie piętro (trzy klatki schodowe) są wyposażone w balustrady zabezpieczone barierą uniemożliwiającą ewentualne zsuwanie się po nich i przestrzeni między biegami schodów. Stopnie są pokryte masą „lastriko”¹⁴, na trzech stopniach (na drugim oraz na trzecim i drugim od końca) przyklejono taśmę antypoślizgową. Przestrzeń ponad barierą na najwyższym poziomie schodów jest zabezpieczona siatką metalową;
- a) na terenie całej Szkoły¹⁵ zainstalowane jest oświetlenie jarzeniowe;
- b) pomieszczenia, do których jest wzbroniony dostęp nieuprawnionym osobom¹⁶, są odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym do nich dostępem;
- c) teren Szkoły jest ogrodzony łącznie z boiskiem szkolnym oraz zespołem rekreacyjno-sportowym;
- d) szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren Szkoły zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię za pomocą barier kierujących na przejścia dla pieszych;
- e) otwory kanalizacyjne, studzienki znajdujące się na drodze dojścia do Szkoły posiadają oryginalne pokrywy zabezpieczające;
- f) przejście do Szkoły posiada nawierzchnię betonową w kilku miejscach o nierównej powierzchni, schody do wejścia głównego do szkoły są wykafelkowane i równe, nawierzchnia boiska szkolnego jest betonowa i posiada miejscowe ubytki i nierówności. Schody prowadzące do szkoły od strony boiska szkolnego miały w kilku miejscach uszkodzone kafelki (na pierwszym, drugim i czwartym stopniu).

(dowód: akta kontroli str. 42-53)

2.3. W pomieszczeniach sanitarnohigienicznych Szkoły zapewniona jest ciepła i zimna bieżąca woda, mydło oraz papier toaletowy.

(dowód: akta kontroli str. 42-43)

2.4. Sprzęty, z których korzystają uczniowie dostosowane są do wymogów ergonomii, jak wykazała kontrola¹⁷ przeprowadzona w Szkole na zlecenie NIK, przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Inowrocławiu dalej („PPIS”)¹⁸.

¹¹ Określonych w §§ 5, 7, 15 i 16 rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny.

¹² Na parterze w holu obok głównego wejścia, po trzy w dwóch korytarzach bocznych na parterze, na pierwszym i drugim piętrze oraz po jednej tablicy w stolówce, w świetlicy, na Sali gimnastycznej i w piwnicy.

¹³ Tablice wskazujące kierunek ewakuacji oraz wyjścia ewakuacyjne przymocowane do ścian.

¹⁴ Beton utworzony przez mieszaninę wody, cementu i grysłu stosowany m.in. do wylewki schodów.

¹⁵ W klasach, salach, w holu, klatkach schodowych i korytarzach.

¹⁶ Wejście do kuchni, miejsce na sprzęt do sprzątania - oddzielone kratą.

¹⁷ Badaniem objęto ogółem 552 uczniów z 24 klas.

¹⁸ Kontrola miała miejsce od 26 do 28 kwietnia 2016 r.

Sprzęt i meble edukacyjne, stoliki i krzesła są dostosowane do wzrostu uczniów. Wyposażenie szkoły posiadało odpowiednie atesty i certyfikaty¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 85-90, 137-139, 142-143, 156-160)

2.5. Według danych na dzień 30 września 2015 r. powierzchnia przypadająca na jednego ucznia, wyliczona dla 24 oddziałów Szkoły i przypisanych im sal lekcyjnych, wynosiła od 1,80 m² do 2,82 m², przy czym w jedenastu salach była mniejsza od 2 m². Na dzień 13 kwietnia 2016 r., ze względu na zmiany liczby uczniów niektórych badanych oddziałów, powierzchnia na jednego ucznia wynosiła od 1,80 m² do 2,95 m², w dziesięciu salach była mniejsza od 2 m² (41,25%).

(dowód: akta kontroli str. 6-7, 67, 152-155)

2.6. Uczniom zapewniono możliwość korzystania ze stołówki szkolnej zlokalizowanej w głównym budynku Szkoły, na parterze, wyposażonej w stoliki z krzesłami, wieszaki na odzież wierzchnią oraz półki z przegrodami na tornistry i inne przybory szkolne. Oddzielna stołówka mieści się w drugim budynku Szkoły, gdzie odbywają się zajęcia większości klas pierwszych. W stołówkach wydawane są śniadania oraz obiady.

(dowód: akta kontroli str. 149-151)

Kontrola sanitarna pomieszczeń kuchni i stołówki²⁰ przeprowadzona przez PPIS nie wykazała nieprawidłowości. Z jej ustaleń wynikało m.in., że:

- stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych pomieszczeń nie budził zastrzeżeń;
- stwierdzono zachowaną właściwą segregację surowców półproduktów i wyrobów gotowych. Nie stwierdzono środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia;
- przy kontakcie z żywnością pracowało pięć osób, które posiadały aktualne orzeczenia lekarskie do celów sanitarno-epidemiologicznych;
- posiłki są przygotowywane zgodnie z wymaganiami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach²¹.

(dowód: akta kontroli str. 139, 142-145)

2.7. Stan sanitarny pozostałych pomieszczeń Szkoły w ocenie kontrolerów PPIS²² był dobry, m.in.:

- zapewniona jest bieżąca zimna i ciepła woda;
- pomieszczenia sanitarne i wyposażenie znajduje się w dobrym stanie technicznym, zaopatrzenie w środki higieny osobistej, standardy dostępności do urządzeń sanitarnych są zachowane;
- otoczenie oraz pomieszczenia szkoły utrzymane są w porządku i czystości.

(dowód: akta kontroli str. 139, 142-145)

¹⁹ Sprawdzono atesty i certyfikaty na sprzęt sportowy, meble biurowe szkolne i przedszkolne zakupione przez Szkołę roku szkolnym 2015/2016.

²⁰ Protokół kontroli sanitarnej nr N.HŻ-13/16 z 27 kwietnia 2016 r.

²¹ Dz. U. poz. 1256.

²² Protokół kontroli N.HD-18/16-63/16.

2.8. Warunki pobytu w szkole uczniów z klas I-III były zróżnicowane. Osiem klas pierwszych²³ odbywało zajęcia w czterech salach²⁴ lekcyjnych składających się z dwóch części: edukacyjnej, odpowiednio wyposażonej w stoliki i tablicę oraz rekreacyjnej odpowiednio do tego przystosowanej. Każda sala posiadała własne sanitariaty (w jednej wyposażone dodatkowo w prysznic) zaplecze oraz na parterze wydzieloną szatnię na wierzchnią odzież i obuwie.

Pozostałe badane klasy²⁵ korzystały z sal lekcyjnych²⁶, które nie miały wydzielonej części edukacyjnej oraz rekreacyjnej. Były wyposażone we własną umywalkę, wieszaki do pozostawienia odzieży wierzchniej oraz szafki na pozostawienie przyborów szkolnych. Część powierzchni tych sal²⁷, na której nie było stolików, mogła być wykorzystywana do rekreacji. W każdym przypadku sanitariaty były zlokalizowane na tym samym piętrze i korytarzu, naprzeciwko klasy lub obok niej. Do prowadzonych zajęć o charakterze rekreacyjnym zostało przygotowane dodatkowe pomieszczenie o powierzchni 32,79 m² mieszczące się w tym samym budynku.

2.9. Uczniowie mają możliwość pozostawienia w jednym miejscu odzieży wierzchniej we wszystkich salach lekcyjnych, w jadalni i w świetlicy budynku głównego Szkoły, na wieszakach przymocowanych do ściany, nie mają możliwości wymiany obuwia. Możliwość pozostawienia odzieży i wymiany obuwia mają uczniowie ośmiu klas pierwszych, dla których zajęcia prowadzone są w drugim budynku Szkoły wyposażonym w szatnię.

(dowód: akta kontroli str. 64-66, 151)

2.10. Uczniom klas I-III zapewniono możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych w salach lekcyjnych, gdzie umieszczone zostały do tego celu szafki, regały lub półki. Liczba szafek lub wydzielonych miejsc na regałach lub półkach odpowiadała liczbie uczniów w klasach. Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że szafki przydzielone są do konkretnej klasy. Uczniowie korzystają z możliwości pozostawienia podręczników i przyborów pod kontrolą nauczyciela. Uczniowie klas IV-VI korzystają łącznie z 12 sal lekcyjnych, w których znajdują się szafki, regały lub inne wydzielone miejsca przeznaczone na pozostawienie podręczników szkolnych, co zdaniem Dyrektora Szkoły jest wystarczające, gdyż uczniowie starszych klas okazjonalnie korzystają z takiej możliwości. Dodał, że na stałe pozostawione są słowniki, zbiory zadań, atlasy oraz przybory typu kredki, ołówki, nożyce, przybory geometryczne.

(dowód: akta kontroli str. 131-136, 147-148, 161)

2.11. Z informacji przekazanej przez Dyrektora Szkoły wynikało, że na pierwszych zebraniach z rodzicami (w roku szkolnym) są przeprowadzane pogadanki na temat bezpieczeństwa i higieny pracy uczniów, na których m.in. poruszana jest sprawa ciężaru plecaków, zalecana jest kontrola tego co dziecko nosi w plecaku, ustala się jakie przybory i podręczniki będą na wyposażeniu klasy. Tego typu tematy poruszane są także na lekcjach wychowawczych. Dodał, że niektórzy nauczyciele podjęli się zadania tworzenia szkolnego zbioru podręczników i innych książek edukacyjnych wspierających proces dydaktyczny.

²³ W roku szkolnym 2015/2016 w Szkole było 11 klas pierwszych.

²⁴ Zlokalizowanych w drugim budynku Szkoły niedaleko budynku głównego.

²⁵ Dziewięć oddziałów: 1K, 2A, 2D, 2G, 2J, 3B, 3C, 3D, 3E.

²⁶ Zlokalizowanych w budynku głównym szkoły.

²⁷ Całkowita powierzchnia mieściła się w granicach od 50,4 do 52 m².

Przeprowadzona przez PPIS, na zlecenie NIK, kontrola obciążenia plecaków 552 uczniów z 24 klas Szkoły (53,66%) wykazała, że ciężar plecaków 461 z nich (83,51%) przekraczał 10% masy ciała ucznia (ale mieścił się w granicy do 15%) a ciężar plecaków 91 uczniów przekraczał 15% masy ciała ucznia (w tym ciężar jedenastu przekraczał 20% masy ciała ucznia).

(dowód: akta kontroli str. 68-69, 139, 142-143, 163-170)

2.12. W roku szkolnym 2015/2016 Szkoła udostępniła uczniom łącznie 42 komputery z dostępem do Internetu, z czego w trzech pracowniach komputerowych odpowiednio: 13, 13 i 12 oraz cztery w bibliotece. Uczniowie nie mają możliwości korzystania z istniejącej w Szkole sieci bezprzewodowej (Wi-Fi), do której dostęp jest zabezpieczony hasłem zawierającym duże i małe litery, cyfry i znaki specjalne. W celu zabezpieczenia uczniów przed dostępem do treści niepożądanych na komputerach znajdujących się w pracowniach zainstalowany był system zabezpieczający „Strażnik ucznia”²⁸ natomiast w bibliotece zainstalowany był system „Opiekun ucznia”. Badanie ww. zabezpieczeń, przeprowadzone na 18 komputerach (43,9%)²⁹ wykazało³⁰, że 11 z nich (61,1%) było zabezpieczone³¹ przed dostępem do treści niepożądanych, pozostałe siedem nie było w pełni zabezpieczone mimo, że system zabezpieczający był uruchomiony³². Po zalogowaniu się do panelu administracyjnego programu zabezpieczającego i dopisaniu adresów badanych stron internetowych do listy witryn zabronionych, system zabezpieczający w każdym przypadku zablokował dostęp do niepożądanych treści.

(dowód: akta kontroli str. 56-63, 70-74)

2.13. Pomoc przedlekarska w Szkole została zorganizowana w sposób zapewniający bezpieczeństwo.

Uczniom zapewniono możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej we wszystkie dni robocze tygodnia w godzinach od 7:30 do 15:05.

Stosownie do wymogów określonych w § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny wymagane pomieszczenia Szkoły (pokój nauczycielski, pokój nauczycieli wychowania fizycznego, pracownia techniki, kuchnia oraz pomieszczenie dla obsługi) wyposażone były w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy (z ważnym terminem przydatności do użycia) i instrukcję udzielania tej pomocy.

Nauczyciele prowadzący zajęcia wychowania fizycznego zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy. Szkolenie polegało na odbyciu kursu instruktorskiego z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej.

(dowód: akta kontroli str. 40-53, 82-84, 130)

2.14. W roku szkolnym 2015/2016 jako wypadek na terenie Szkoły zostało zakwalifikowane jedno zdarzenie podczas przerwy międzylekcyjnej - upadek uczennicy podczas zabawy w berka. Poszkodowanej osobie zapewniono pomoc pielęgniarki szkolnej i udzielono pierwszej pomocy. Dokonano wpisu do rejestru wypadków, prowadzono i postępowano z dokumentacją powypadkową zgodnie z § 45, § 46, § 47, § 50 oraz załącznikami nr 1 i 2 do rozporządzenia w sprawie

²⁸ Firmy Nowe Media Poland Sp. z o.o. Sp. K.

²⁹ Po pięć w znajdujących się w pracowniach komputerowych i trzech w bibliotece.

³⁰ Badanie polegało na próbie wywołania za pomocą przeglądarki internetowej trzech witryn zabronionych.

³¹ Program zabezpieczający wyłączył dostęp do wszystkich trzech sprawdzanych witryn.

³² Program zabezpieczający nie wyłączył dostępu do żadnej z trzech badanych witryn zabronionych w jednym komputerze, natomiast w sześciu komputerach jedno witryny blokował a inne nie.

bezpieczeństwa i higieny. Wywiązano się powiadomień określonych w § 41 ww. rozporządzenia oraz podjęto środki zapobiegawcze zwracając uwagę uczniom na konieczność zachowania ostrożności podczas zabaw i gier ruchowych prowadzonych w czasie przerw lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 98-107, 177)

2.15. Dyrektor Szkoły wspólnie ze specjalistą ds. BHP, Inspektorem ds. ochrony przeciwpożarowej oraz konserwatorem przeprowadzili, w dniu 3 listopada 2015 r., kontrolę³³ zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do szkoły. W wyniku oględzin stwierdzono m.in. pęknięcia i ubytki oraz erozję betonowej nawierzchni boiska szkolnego, uszkodzenia płytek PCV powodujących nierówności w salach lekcyjnych oraz przypadków uszkodzenia stolarki drzwiowej w pomieszczeniach sanitarno-higienicznych. Określono kierunki poprawy bezpieczeństwa przez m.in: podjęcie działań zmierzających do eliminacji ww. nieprawidłowości, w tym modernizacji betonowej nawierzchni przy budynku szkoły, dokonywanie na bieżąco napraw posadzek w salach lekcyjnych oraz stolarki drzwiowej w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych.

(dowód: akta kontroli str. 121-127)

2.16. W Szkole, przed rozpoczęciem roku szkolnego, zostały przeprowadzone kontrole zewnętrzne dotyczące bezpieczeństwa i higieny przez:

- Inspektora nadzoru budowlanego - roczna kontrola stanu technicznego obiektu (21 sierpnia 2015 r.),
- PPIS kontrola przygotowania szkoły do roku szkolnego 2015/2016 (20 sierpnia 2015 r.),
- Urząd Miasta Inowrocławia (dalej „Urząd”) - kompleksowa kontrola z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przeciwpożarowej (8-9 września 2015 r.)

W piśmie informującym o podjętych działaniach, w związku z niedociągnięciami stwierdzonymi w toku kontroli Urzędu³⁴ oraz zaleceniach wynikających z kontroli wewnętrznej Dyrektor Szkoły m.in. wymienił wykonane dotychczas prace remontowe, finansowane z przekazanych przez Urząd środków finansowych na poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny nauki i ze środków własnych szkoły oraz dodał, że pozostałe prace planowane są po uzyskaniu środków inwestycyjnych w 2017 r. Jednocześnie w nawiązaniu do wyników oględzin z 3 listopada 2015 r. poinformował, że do planu remontów włączony został teren boiska szkolnego ze względu na nierówności, zagrażające bezpieczeństwu przebywających na nim dzieci.

(dowód: akta kontroli str.108-120, 178-179)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nawierzchnia betonowa na drodze prowadzącej do szkoły oraz nawierzchnia betonowa boiska szkolnego posiadała miejscowe ubytki i nierówności. Schody prowadzące do Szkoły od strony boiska szkolnego miały w kilku miejscach uszkodzone kafelki (na pierwszym, drugim i czwartym stopniu). Stanowiło to naruszenie § 7 ust 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny stanowiącego, że na terenie szkoły zapewnia się równą nawierzchnię dróg, przejść

³³ Protokół z dnia 3 listopada 2015 r. podpisany przez wszystkich członków zespołu kontrolnego.

³⁴ Pismo z dnia 15 grudnia 2015 r. do Wydziału Oświaty i Sportu Urzędu Miasta Inowrocławia.

i boisk. W wyniku działań podjętych przez Dyrektora Szkoły schody od strony boiska szkolnego zostały naprawione w trakcie kontroli NIK³⁵.

(dowód: akta kontroli str. 42-55)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że zatrudniony konserwator, który wykonuje na bieżąco wszelkie naprawy (także schodów prowadzących na boisko), przebywał w okresie od 21.03. do 09.05.2016 r. na urlopie bezpłatnym, a osoba zastępująca nie miała odpowiedniego przygotowania zawodowego do wykonania naprawy. Remont schodów został przeprowadzony przez firmę zewnętrzną, gdy uległy poprawie warunki pogodowe. Odnosząc się do nierówności nawierzchni betonowej boiska szkolnego i dojść do Szkoły, wynikające jego zdaniem z erozji betonu, poinformował, że do 2018 r. planowany jest całkowity remont boiska szkolnego.

(dowód: akta kontroli str. 171-172)

2. Na 18 komputerów, badanych w dniu 4 maja 2016 r., na których uczniowie mieli zapewnioną możliwość dostępu do Internetu, siedem (38,9%) nie było zabezpieczonych przed dostępem do treści niepożądanych, pomimo systemu zabezpieczającego uruchomionego na tych komputerach. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

(dowód: akta kontroli str. 56-63, 70-74)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że program „Strażnik ucznia”, zabezpieczający przed dostępem do witryn internetowych zawierających treści niepożądane został zainstalowany w kwietniu 2016 r. w związku z wymianą jednostek centralnych komputerów w pracowniach zajęć informatycznych, jako najnowszy produkt dający gwarancję zabezpieczenia. Nauczyciel informatyki sprawdzając ustawienia programu uznał blokady za wystarczające tymczasem w ustawieniach w folderze zabronionych słów w badanych treściach Internetu, nie dodano tych wynikających z wprowadzanych witryn w dniu kontroli NIK. Dyrektor dodał, że zajęcia z informatyki odbywają się tylko pod kontrolą nauczycieli odpowiedzialnych z powyższe zajęcia. Jego zdaniem nie ma możliwości by uczniowie wchodzili na strony z treściami niepożądanymi i przebywali w salach bez nadzoru.

(dowód: akta kontroli str. 173-175)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. Szkoła nie zapewniła we wszystkich salach lekcyjnych, w których uczą się uczniowie klas I-III, podziału na część edukacyjną i rekreacyjną, zgodnie z zaleceniami wynikającym z załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół³⁶. Sale 18, 26, 27, 28, 29, 115, 124, 125, w której uczą się uczniowie klas 1k, 2a, 2d, 2g, 2j, 3b, 3c, 3d, 3e, nie spełniały powyższych zaleceń.

(dowód: akta kontroli str. 64-66, 151)

2. W salach, w których na dzień 13 kwietnia 2016 r. prowadzono zajęcia dla klas 1k 3b, 3c, 4a, 4b, 5b, 5e, 6b, 6c, 6d nie zapewniono w pełni bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w nich, albowiem powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m². Wprawdzie obowiązujące przepisy nie

³⁵ Z zachowaniem wymagań określonych w § 6 ust 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, tj. w dniach wolnych od nauki w szkole (30 kwietnia - 3 maja 2016 r.).

³⁶ Dz. U. poz. 977 ze zm., pkt. 4 zalecanych warunków i sposobów realizacji.

określają minimalnej powierzchni sali lekcyjnej, która winna przypadać na jedną osobę, jednak istniejący stan wpływał negatywnie na komfort przebywania dzieci w klasach.

Dyrektor Szkoły wskazał, że jednym z powodów takiej sytuacji w części klas było nierównomierne rozłożenie uczniów w oddziałach spowodowane prośbami rodziców o zapisanie dzieci do wskazanych oddziałów, które Szkoła starała się uwzględnić dbając o ich dobre samopoczucie.

(dowód: akta kontroli str. 6, 7, 67, 152-155, 180-181)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia działania Szkoły w zakresie zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w Szkole jako nie w pełni skuteczne. Szkoła zapewniła uczniom możliwość korzystania ze świetlicy, biblioteki, zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych, których stan techniczny i zasady korzystania zapewniały uczniom bezpieczeństwo. Prawidłowo zorganizowano opiekę przedlekarską, nauczyciele byli przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy, apteczki wyposażone były prawidłowo. Przeprowadzona została kontrola zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów należących do Szkoły, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki. Teren Szkoły był ogrodzony i zabezpieczony jednak nawierzchnia betonowa na drodze prowadzącej do szkoły oraz nawierzchnia betonowa boiska szkolnego posiada ubytki i nierówności, które wymagają naprawy. Schody na boisko szkolne miały uszkodzenia, które zostały usunięte w trakcie kontroli. Nieskuteczne było zabezpieczenie komputerów, na których uczniowie mieli dostęp do Internetu, przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, ponieważ program zabezpieczający nie blokował dostępu do nich na 30% badanych komputerów.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁷, wnosi o:

1. Opracowywanie planów lekcji w sposób możliwie najpełniej uwzględniający zasady higieny pracy umysłowej.
2. Podjęcie działań w celu zatrudnienia w klasach I i II, w których przekroczono limit 25 uczniów, asystenta nauczyciela, zgodnie z wymogiem art. 61 ust. 3d ustawy o systemie oświaty.
3. Poprawienie stanu nawierzchni betonowej drogi prowadzącej do Szkoły oraz boiska szkolnego.
4. Podejmowanie działań w celu skutecznego zabezpieczania komputerów przed dostępem uczniów do niepożądanych treści w Internecie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia

³⁷ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096, ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia lipca 2016 r.

Kontroler
Tadeusz Lewandowski
Doradca techniczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Dyrektor
Barbara Antkiewicz

.....
Podpis

.....
Podpis